

เอกสารประกอบการเรียน

โดย ไพโรจน์ กะเชนทร์

chan2.obec.go.th/wattungpelschool

เอกสารประกอบการเรียน

โดย ไพโรจน์ คะเซนทร์

1. ความหมายของเอกสารประกอบการเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549, หน้า 3) ให้ความหมายของเอกสารประกอบการเรียน หมายถึง เอกสารที่ใช้ประกอบการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษา เอกสารประกอบการเรียนการสอนมีหลายประเภท เช่น แผนการสอน ชุดการสอน บทเรียนสำเร็จรูป

ถวัลย์ มาศจรัส และวรวรรณิ สมานสารกิจ (2547) กล่าวว่า เอกสารประกอบการเรียนเป็นหนังสือที่ให้ประโยชน์ในแง่ความรู้ ความคิด เนื้อหาที่ทั้งคำประพันธ์ร้อยแก้วและร้อยกรอง มีภาพประกอบสดใสเพื่อโน้มน้าวจิตใจเด็กให้อยากอ่าน การเขียนเอกสารประกอบการเรียนไม่จำเป็นต้องเป็นครูผู้สอนกลุ่มทักษะภาษาไทย ครูผู้จัดทำที่สอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ เช่น กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยก็สามารถจัดทำเอกสารประกอบการเรียนได้เช่นกัน

วาสนา วรณโกฏิ (2539) กล่าวว่าเอกสารประกอบการเรียน หมายถึง เอกสารคำบรรยาย คำชี้แจงที่ใช้ประกอบการสอน ต้องมีเนื้อหาสาระครอบคลุมหลักสูตรเอกสารประกอบการเรียน อาจจำเอาบางส่วนของผู้อื่นมาบ้างเพื่อเสริมในส่วนที่บกพร่อง นอกจากนี้ในการประกอบการเรียน ครูผู้สอนจะสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เตรียมการสอนอย่างมีระบบ และวางแผนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น หนังสือ ตำรา เอกสารประกอบการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่ครูจำเป็นต้องใช้ในการศึกษาค้นคว้าที่เตรียมการจัดดำเนินการสอนจึงมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในการให้นักเรียนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากครู และยังเป็นสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) ได้ให้ความหมายของเอกสารประกอบการเรียนว่า หมายถึง สื่อประเภทวัสดุ สิ่งพิมพ์ที่ครูใช้เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ เพื่อเอื้อประโยชน์ในการเกิดกระบวนการเรียนรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามหลักสูตรกำหนด เช่น หนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ ชุดการเรียนการสอน แบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะ สื่อเทคโนโลยี เป็นต้น

สรุปได้ว่า เอกสารประกอบการเรียนการสอน คือ เอกสารต่าง ๆ ที่ครูจัดทำขึ้น เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน หรือประกอบการเรียนของนักเรียนในวิชาใดวิชาหนึ่ง ควรมีหัวข้อเรื่อง จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ และกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด

2. ลักษณะที่ดีของเอกสารประกอบการเรียน

กรมวิชาการ (2536) ได้กล่าวถึง ลักษณะของเอกสารที่ดีจะมีความสำคัญ และมีประโยชน์ต่อผู้เรียน ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลิน
2. ผู้เรียนมีจินตนาการ
3. กระตุ้นให้ผู้อ่านแสวงหาข้อเท็จจริง
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน

อาภรณ์ บุญสาธร (2535) ได้เสนอว่า เอกสารประกอบการเรียนที่ดีควรมีหัวข้อครอบคลุมครบถ้วนตามรายละเอียดของวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา ดังนี้

1. จุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละบทเรียน
2. สาระสำคัญ
3. เนื้อหา
4. กิจกรรม
5. สื่อการสอน
6. การวัดผลและประเมินผล
7. ตำราและหนังสืออ่านประกอบ

กรมวิชาการ (2545) ได้เสนอว่า เอกสารประกอบการเรียนที่ดีจะต้องประกอบด้วยสิ่งที่สำคัญ ดังนี้

1. ความคิดรวบยอดหรือสาระสำคัญในแต่ละบทเรียน
2. จุดประสงค์การเรียนรู้ว่ามุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง
3. เนื้อหาสาระที่กำหนดไว้
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
5. สื่อการเรียนการสอน
6. วิธีการวัดผลและประเมินผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้กล่าวถึง สื่อประเภทเอกสารที่ดี และเหมาะสมกับนักเรียนต้องมีลักษณะ ดังนี้

1. เนื้อหา
  - 1.1 สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร
  - 1.2 ถูกต้องตามหลักวิชาการ
  - 1.3 นำเสนอเนื้อหาตามลำดับขั้นตอน
  - 1.4 ไม่ขัดต่อความมั่นคง ความสงบเรียบร้อยของชาติ และไม่ขัดต่อศีลธรรม
  - 1.5 ยากง่ายเหมาะกับระดับชั้น

2. การใช้ภาษา

- 2.1 สื่อความหมาย อ่านเข้าใจง่าย ถูกต้องชัดเจน
- 2.2 ใช้ศัพท์เฉพาะถูกต้อง
- 2.3 ใช้ภาษาเหมาะกับวัยของผู้เรียน

3. กิจกรรมประกอบ (ถ้ามี)

- 3.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์
- 3.2 ส่งเสริมความรู้และความเข้าใจ
- 3.3 ใช้คำอธิบายที่ง่ายต่อการปฏิบัติ
- 3.4 ใช้คำถามท้าทายกระตุ้นความคิด
- 3.5 ลำดับขั้นตอนเหมาะสม

4. ภาพ

- 4.1 เหมาะสมกับเนื้อหา
- 4.2 การนำเสนอน่าสนใจ
- 4.3 เข้าใจง่าย
- 4.4 สีและตัวอักษรชัดเจน สวยงาม อ่านง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน

กรมวิชาการ (2545) ได้กล่าวถึง การพัฒนาสื่อประเภทเอกสารทุกประเภท มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. วิเคราะห์ผู้เรียน
2. วิเคราะห์เนื้อหาวิชา
3. วิเคราะห์ทักษะที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
4. สร้างเอกสารประกอบการเรียน
5. ประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญ
6. นำผลการประเมินมาปรับปรุง
7. ทดลองใช้ และนำผลการทดลองใช้มาปรับปรุง
8. นำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สรุป ลักษณะที่ดีของเอกสารประกอบการเรียน ต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลิน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการ อยากรู้และรักการอ่าน องค์ประกอบของเอกสารประกอบการเรียนที่ดี เนื้อหา ภาษา ภาพ และกิจกรรมต้องเหมาะสมกับผู้เรียน สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การพัฒนาสื่อประเภทเอกสารประกอบการเรียนจะต้องมีการวิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์เนื้อหา และทักษะที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สร้างเอกสาร ทำการประเมิน นำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนา ก่อนนำไปใช้จริง

3. วิธีจัดทำเอกสารประกอบการเรียน

ถวัลย์ มาศจรัส และวรรณี สมานสารกิจ (2547) กล่าวว่า การจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสือประกอบการเรียน มีขั้นตอนดังนี้

1. คัดเค้าโครงเรื่อง
2. เขียนเฉพาะเนื้อเรื่อง
3. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับขนาดหน้ายก

3.1 ขนาด 8 หน้ายก หมายถึง หนังสือที่มีขนาด 18.5×26 ซม. หนังสือ 1 เล่ม
อาจมี 1 - 3 ยก หรือมากกว่านี้ ขนาด 10 หน้า เท่ากับ 1 ยก

3.2 ขนาด 16 หน้ายก หมายถึง หนังสือที่มีขนาด 13×18.5 ซม. ขนาด 16 หน้า เท่ากับ 1 ยก

3.3 ขนาด 16 หน้ายกพิเศษ หมายถึง หนังสือที่มีขนาด 14.8×21 ซม.

ขนาด 16 หน้าพิเศษ เท่ากับ 1 ยก

4. เตรียมกระดาษสำหรับเขียน พิมพ์และวาดรูป
5. ตัดกระดาษตามที่ต้องการ
6. เมื่อเขียนภาพและเรื่องเสร็จแล้ว เพื่อเป็นการป้องกันแมลงให้ทาแลคเกอร์ทับลงไปก่อน

หน้ากระดาษที่เขียนและวาดรูปแล้ว จะทำให้สีสดสวยและป้องกันแมลงมาเกาะให้สีกร่อน

7. วาดภาพปก เขียนชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่งให้เรียบร้อย
8. เตรียมเข้าเล่ม โดยนำส่วนต่าง ๆ มาเข้าเล่ม ดังนี้

8.1 ปกหน้า

8.2 ไบรอนปก

8.3 หน้าชื่อเรื่อง

8.4 หน้าปกใน

8.5 หน้าลิขสิทธิ์ หน้านี้จะบอกถึงผู้เขียน ผู้วาดภาพ ปีที่จัดทำลิขสิทธิ์และอื่น ๆ

ที่ผู้จัดทำจะเขียนไว้

8.6 คำนำ

8.7 คำชี้แจง

8.8 สารบัญ

8.9 เนื้อเรื่อง

8.10 ปกหลัง

9. เย็บเล่ม

สรุป การจัดทำเอกสารประกอบการเรียน จะต้องจัดทำโครงเรื่อง เรียงเนื้อเรื่อง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับขนาดหน้าปก เตรียมกระดาษสำหรับใช้เขียน เขียนภาพและเนื้อเรื่องตามที่กำหนด จัดทำปก เข้าเล่มตามลำดับต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2536). *คู่มือการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2545). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ. (2545). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ถวัลย์ มาศจรัส และวรรณิ สมานสารกิจ. (2547). *นวัตกรรมการศึกษา ชุดเอกสารประกอบการสอน นานาชาติไทย*. กรุงเทพฯ: ชารอักษร.
- วาสนา วรรณโกฏิ. (2539). *ชุดฝึกสำรวจมาตรฐานสำหรับครูประถมศึกษา*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *แนวทางการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- อาภรณ์ บุญสาทร. (2535). *การสร้างชุดหน่วยการเรียนรู้การสอนกิจกรรมนาฏศิลป์ แถบวิถีทัศน์ เรื่องระบำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการประถมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

